

Van bestuur en bureau

De veranderingen binnen de organisatie van de VZZ en de werkwijze op het bureau worden langzamerhand merkbaar. Dit geldt zeker voor het bestuur en naar we hopen ook voor de lezers van Zoogdier en allen die nauw betrokken zijn bij de VZZ.

• Meerjarenprogramma 2006-2010

Op de Algemene ledenvergadering van 19 november 2005 is de verdere uitwerking van het meerjarenprogramma 2006-2010 gepresenteerd. Via dit programma wil de VZZ duidelijk maken welke activiteiten in de komende jaren aandacht krijgen, hoe deze geprioriteerd zullen worden en wat we daarmee bereiken willen. Op basis van dit meerjarenprogramma zullen operationele jaarplannen worden opgesteld. Sommige activiteiten lopen al enige jaren (monitoringsonderzoek) of behoren tot de reguliere activiteiten van de vereniging (uitgeven van Zoogdier). Verder blijven de organisatie en de versterking van de financiële basis doorgaande aandacht vragen.

Er worden vier speerpunten neergezet:

1. Kennis op peil; met als doel het op peil houden van de kennis omtrent voorkomen, verspreiding en populatieontwikkeling van de wilde zoogdieren in Nederland. Voorbeeld van activiteiten: monitoring, provinciale atlasprojecten en databankbeheer.

2. ZoogdierOnderzoek Nederland; met als doel een impuls te geven aan het (wetenschappelijk) onderzoek aan zoogdieren in Nederland. Voorbeeld van activiteiten: onderzoek naar de achteruitgang van het konijn en naar de effectiviteit van maatregelen voor de boomarter.

3. Zoogdieren, het beschermen waard; met als doel het uitvoeren en ondersteunen van activiteiten gericht op de bescherming van zoogdieren op provinciaal of lokaal niveau. Voorbeeld van activiteiten: herzien van de Rode Lijst, adviezen zoogdiervriendelijk terreinbeheer en de cursus vleermuizen en planologie.

4. Ontdek de zoogdieren; met als doel het entameren en coördineren van voorlichtings- en onderwijsactiviteiten om de kennis over wilde zoogdieren

en het draagvlak voor bescherming onder de bevolking te vergroten. Voorbeeld van activiteiten: uitwerken van een nieuw leden/abonneebeleid en het actief organiseren van standpunten over actuele onderwerpen.

• IUCN

Na een lang overlegtraject zijn de statuten van de IUCN-Nederland gewijzigd. Er zal het een en ander veranderen in de relatie tussen het bureau van IUCN-Nederland en haar leden. Een van de veranderingen is dat er een Raad van Toezicht komt als vervanging van de Ledenraad. Leden van NC-IUCN kunnen vertegenwoordigers afvaardigen voor de Raad van Toezicht. Een medewerker van het VZZ-bureau zal de Zoogdierverseniging VZZ vertegenwoordigen.

• Communicatie

Zoals eerder gemeld heeft Annelies Davis voor haar studie in Wageningen onderzoek gedaan naar de communicatie binnen de VZZ. Dit heeft zij dit voorjaar afgerond. In een lijvig verslag geeft zij weer wat de gewenste en de werkelijke wijze van communicatie binnen de VZZ is. Hierbij is vooral gekeken naar de wijze waarop de verschillende geledingen van de VZZ (bestuur, werkgroepen en bureaumedewerkers) met elkaar communiceren. Het onderzoek is in 2004 uitgevoerd en vanaf die periode is de organisatie van de VZZ op de schop genomen. Bij deze reorganisatie zijn reeds enkele van haar aanbevelingen voor verbeteringen meegenomen. Maar dat neemt niet weg dat er nog meer punten om verbetering vragen. Hieraan zal in de komende periode aandacht worden gegeven, zowel op kantoor als in het bestuur en in overleg met de werkgroepen.

• Nationale Braakbalpluisweek

Begin november vond voor het vierde achtereenvolgende jaar de Nationale Braakbalpluisweek plaats. Enkele duizenden kinderen hebben in 15 natuureducatieve centra verspreid over Nederland als ware detectives braakballen uitgetrokken en de botjes en schedeltjes op naam gebracht. Het was weer een groot succes. De Zoogdierverseniging organiseerde deze week voor WILDzoekers, de

jeugdnatuurclub voor 8 tot 16 jarigen. Wie weet zaten er toekomstige zoogdieronderzoekers en -beschermers tussen.

• VLEN-dag

De laatste zaterdag van oktober is er traditie-getrouw een succesvolle VLEN-dag georganiseerd. Er was weer een goede opkomst. Vele goede lezingen met soms nog boeiender video-beelden deden de deelnemers smullen. De VLEN-dag is een prima focuspunt in de periode tussen zomer- en winterwerk om onderling informatie te wisselen.

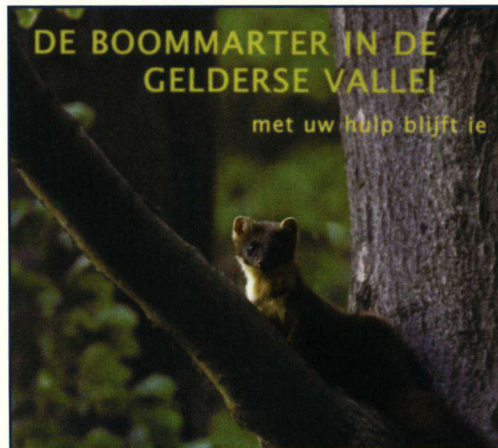

Hans Bekker & Dennis Wansink

Boommarters in de Gelderse Vallei

Op 10 november werd in Barneveld in aanwezigheid van een select gezelschap de brochure 'De boommarter in de Gelderse Vallei' gepresenteerd. Onder de aanwezigen bevonden zich leden van de Boommarterwerkgroep Nederland, landgoedeigenaren, vertegenwoordigers van Staatsbosbeheer, van Rijkswaterstaat en van het bestuur van de Stichting Vernieuwing Gelderse Vallei, medewerkers van de VZZ en de pers.

Aanleiding vormde de ontdekking door de al een jaar of acht actieve en zeer succesvolle Werkgroep Boommarter Nederland, dat de meldingen van (al dan niet doodgereden) boommarters uit de Gelderse Vallei geen toevallige passanten betroffen. De boommarter blijkt wel degelijk op een aantal plaatsen in de Gelderse Vallei tot voortplanting te komen.

In de zestien pagina's tellende brochure wordt uiteengezet hoe de situatie van de boomarter in de Gelderse Vallei is en welke rol het gebied kan spelen om het voortbestaan van de boomarter in Nederland veilig te stellen. Door verbetering van de leefgebieden en door beheersmaatregelen lijkt het mogelijk van de Gelderse Vallei een waardevol uitwisselingsgebied te maken voor de bekende, relatief grote populaties boommarters op de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. De brochure geeft aanbevelingen voor concrete maatregelen per leefgebied en tips voor martervriendelijk beheer. Vanuit de groep landeigenaren werd welwillend gereageerd op de voorstellen, voorzover deze een verdieping kunnen vormen van de 'landgoedvisie' en een kwaliteitsverbetering van de natuur in het terrein. Tegelijkertijd waarschuwde men echter voor een toenemende bemoeienis van derden met het beheer, een mogelijke beperking van de openstelling van terreinen en een toename van de beheerskosten. Dat laatste punt kan echter ook positief uitpakken, omdat de maatregelen veelal passen binnen de criteria voor subsidies uit het Landschapsfonds en het Landgoedherstelplan van de Provincies Gelderland en Utrecht. Aan het eind van de middag leek het er op dat de verschillende belanghebbenden het in grote lijnen eens konden worden over de verdere aanpak en werden afspraken gemaakt.

De brochure (uitgegeven door de VZZ, met subsidie van de Stichting Vernieuwing Gelderse Vallei, de Provincies Gelderland en Utrecht en het Prins Bernhard Cultuurfonds; tekst: Bureau Mulder-natuurlijk) is fraai vormgegeven en zit informatief goed in elkaar. Naast duidelijke kaartjes zijn er mooie foto's in opgenomen, de meeste van leden van de Werkgroep Boomarter Nederland. Wellicht kan deze aanpak ook als basis dienen voor het onderzoek naar de mogelijkheden om elders in het land de terugkeer van de boomarter te bevorderen (zoals in de Kempen in Noord-Brabant). De gegevens die in de brochure worden gepresenteerd zijn afkomstig uit het rapport Boommarters in de Gelderse Vallei 2000-2004 door W.F. Alleijn, R. Huijssen, G. Visscher & H.J.W. Wijsman. In dit rapport staan meer gegevens over de boommarters in de Gelderse Vallei. Te bestellen bij de VZZ.

Alice Pillot

Ir. Kamiel Spoelstra doctor

Onder grote belangstelling promoveerde ons lid ir. Kamiel Spoelstra op 14 oktober aan de Rijksuniversiteit Groningen op een proefschrift, getiteld *Dawn and dusk; behavioural and molecular complexity in circadian entrainment*. Er waren twee promotoren: prof. dr. Serge Daan en prof. dr. Domien G. M. Beersma van het Laboratorium voor Gedragsbiologie.

Het proefschrift gaat over de inwendige klok, ofwel het dag- en nachtritme, bij zoogdieren, dat door uitwendige invloeden bijgestuurd wordt en kan worden beïnvloed door die uitwendige prikkels te manipuleren. Meer kan ik er, door onbekendheid met dit vakgebied, niet van zeggen. Zelfs de Nederlandse samenvatting vermag ik nauwelijks te begrijpen. Wie er het fijne van wil weten kan terecht op website van de Groningse Universiteit: <http://irs.ub.rug.nl/ppn/287734684>.

In zijn indrukwekkende laudatio memoreerde prof. Daan de bijzondere kwaliteiten van de jonge doctor. Zijn tomeloze inzet, totale toewijding, technisch vernuft en organisatievermogen hebben geleid tot een prachtig proefschrift, terwijl Kamiel daarnaast een buitengewoon sociaal mens werd genoemd, die iedereen met raad en daad wil helpen. Als vervolg op zijn onderzoek zal Kamiel zich nu bezig houden met de invloed van de inwendige klok op de fitness van muizen. In samenwerking met Zwitserse collega's, in Rusland, nota bene.

Wim Bongers

Het middagprogramma na de ALV

Na de ALV van 19 november werd de aanwezigen een aantrekkelijk programma voorgeschoteld met zeven lezingen. Een bloemlezing:

• Hamsters in Limburg

In 2002 werd gestart met een herintroductie van hamsters op het Plateau van Margraten. Sindsdien is de kennis over de hamster met sprongen toegenomen en lijkt de hamster weer voorzichtig voet aan (in) de grond te krijgen in Limburg. De hamster blijkt flexibel om te gaan met veranderingen in zijn leefomgeving, waarbij ze soms over flinke afstanden verhuizen. Deze (al dan niet afgedwongen) verhuizingen zijn echter niet zonder risico. Slechts

15% van de hamsters weet langer dan één jaar in het wild te overleven. Gelukkig is de voortplanting ook enorm, zodat momenteel sprake is van vier groeiende hamsterpopulaties met meer dan 300 burchten in 2005!

Maurice La Haye

• Konijnen het haasje?

Uitgebreid beschreven in dit nummer

Richard Witte

• Bescherming Baikalrob

De Baikalrob, de enige zoetwaterzeehond, is een kleine zeehond van ongeveer 1,20 meter groot. Hij komt voor in het Baikalmeer. De populatie wordt ernstig bedreigd door stroperij. Een plaatselijke natuurbeschermingsorganisatie probeert die

stroperij tegen te gaan, maar heeft te weinig middelen daarvoor. Fondsen worden gezocht om een helpende hand te bieden. Meer informatie op baikalrob@hotmail.com.

Kees van Berkel

• Hazelmuisactieplan

Na het aanpassen van de methode om hazelmuisen te inventariseren is een meetnet gestart. Bij de bescherming van de hazelmuis komt het vooral neer op biotoopherstel. Het actieplan hazelmuis is een bouwsteen voor het opstellen van plannen voor leefgebieden. Deze moeten de vroegere soortbeschermingsplannen gaan vervangen. Heel belangrijk daarbij is een samenwerking van het landelijk, regionaal en plaatselijk niveau.

Ludy Verheggen

• Inventarisatieprojecten 2005

In 2005 ben ik projectleider geweest van ongeveer 108 projecten. Bij bijna al deze projecten (ca 98%) waren vleermuizen betrokken als onderwerp van onderzoek. Opvallend is de grote verscheidenheid aan opdrachten. Dat heeft tot gevolg dat er een grote flexibiliteit en inzet wordt gevraagd van de veldwerkers. Vier projecten die een beeld geven van de vragen die de VZZ krijgt en hoe wij die behandelen worden toegelicht.

Annemarieke Spitzen

• Boommarternesten Veluwezoom

Jaarlijks vindt in een deel van de Veluwezoom een inventarisatie naar nestbomen van boommarters plaats. Sinds 2004 wordt daarbij gebruik gemaakt van een boomcamera. Op deze wijze is snel te achterhalen in hoeverre een nestverdachte holle boom door een vrouwtje met jongen wordt gebruikt. In 2005 werden acht nestbomen aangetroffen met in totaal 26 jongen (twee nesten met vijf jongen). Deze nesten werden wekelijks gecontroleerd. Neststerfte werd niet waargenomen, mogelijk als gevolg van het zeer goede muizenjaar.

Vilmar Dijkstra

• Sexe-afhankelijke migratie bij meervleermuizen

Een uitgebreid verslag van dit verhaal in het volgende nummer van Zoogdier

Anne-Jifke Haarsma

De foto's van dezesectie zijn gemaakt door resp.

Dick Klees, Kees van Berkel, Ruud Foppen, Ben van den Horn en Yves Adams.